

THE RESTORATION PROJECT OF HUSREV KETHUDA DARULKURRA* SUMMARY

Husrev Kethuda DarulKurra is located in Molla Husrev district of Suleymaniye. The building is in a part World Heritage site and built by architect Sinan. It's an important model among the classical Ottoman educational buildings. Making it functional and continuous is a priority for perpetuating our cultural and historical heritage. The authentic structure of the building will be preserved in the direction of general conservation criteria. The survey and the reconstitution project have been put out with the data given by the conservation laboratory. This project consists of 3 phases; documentation, diagnosis and implementation. The analytical survey has been also completed in documentation process. By the help of the laboratory work, the diagnosis has been done and finally the restoration project has been prepared to cure the structural deterioration during the implementation.

*a special building for Quran education.

Hüsrev Kethüda Darülkurrası Rölöve, Restitüsyon ve Restorasyon Projesi

FEYZA KÖSE*
ALİDOST ERTUĞRUL**

Giriş

Süleymaniye Molla Hüsrev Mahallesi'nde, Dünya Kültür Mirası alanında yer alan Hüsrev Kethüda DarulKurra, Mimar Sinan yapısı olarak Osmanlı klasik devir eğitim yapıları içinde devrinin yaşama şeklini, mimari karakterini ve estetik özelliklerini yansıtan önemli bir örnektir. Yapının içinde bulunduğu harap vaziyetten kurtarılıp önemini vurgulayacak biçimde yeni işlev kazandırılması ve devamlılığının sağlanması, tarihi kültür mirasının geleceğe aktarılması açısından öncelikli yere sahiptir.

Koruma biliminin prensipleri doğrultusunda, yapının özgün karakteri ve bütünlüğünü koruyarak yeni bir işlev kazandırmak amaçlanmıştır. Uluslararası koruma kuramları, kültürel mirasın korunması mevzuatı ile, restorasyon ve konservasyon araştırma laboratuvarı verilerinden yola çıkarak rölöve, restitüsyon ve restorasyon uygulama projesi hazırlanmıştır.

Restorasyon projesinin hazırlanması ve uygulanması süreci, metodoloji takip edilerek yapılması gereken bir çalışmadır. Projelendirme ve uygulama açısından sistematik olarak yapılacak çalışma, uluslararası koruma kuramı ve uluslararası koruma pratikleri gözetilerek yapıldığı zaman başarılı olacaktır. Eski eser restorasyonları öncesi ilk olarak eser hakkında kapsamlı bir araştırma ve belgeleme yapılarak, eserin mevcut

durumu tespit edilmeli, bu arada eserin tarihçesi araştırılarak geçirdiği dönüşümler eski fotoğraf, belge ve haritalar yardımıyla ortaya konulmalıdır. Mevcut veriler ve bulunan belgeler yardımıyla restitüsyon projesi hazırlanmalı, ardından yapılan tespitler ve sorunlar üzerinden yapının ihtiyaçları belirlenmelidir. Laboratuvar tarafından hazırlanan malzeme ve konservasyon raporunda yer alan analizler proje karar-

larıyla birleştirilerek restorasyon projesi hazırlanmalıdır.

Hüsrev Kethüda Darülkurrası proje çalışmaları aşağıda belirtilen sıralama takip edilerek İBB KUDEB Müdürlüğü Proje Bürosu tarafından yürütülmüştür. Proje çalışması temel olarak Belgeleme, Teşhis ve içinde Uygulamanın yer aldığı üç ana basamaktan meydana gelmektedir.

1. Belgeleme

Giriş bölümünde kısaca değinildiği üzere proje çalışmasının en önemli kısmı belgeleme çalışmalarıdır. Belgeleme, yapının mevcut durumunun tesbiti, kayıtlara geçirilmesi, ilerleyen aşamalarda doğru proje kararlarının alınabilmesi ve yapının günümüz durumuyla ilgili olarak doğru tarihsel belge olması açısından önem taşımaktadır.

Darülkurra için yapılan belgeleme çalışmaları içinde rölöve çalış-

ması, malzeme türlerini ve dağılımını gösteren "Malzeme Tespiti", yapıdaki mevcut dönem izlerini ve dağılımını gösteren "Kronolojik Analiz", hasar ve bozulmaların türlerini ve paftalarını dağılımını gösteren "Hasar Tespiti" hazırlandı. Tüm bu veriler sonucunda Analitik Rölöve hazırlanarak yapının problemleri çizime aktarıldı.

2. Teşhis

Her yapı içinde bulunduğu şartlara göre kendine özgü problemler barındırır. Bu nedenle teşhis aşaması yapının sorunlarını ve bu sorunları oluşturan sebeplerin ortaya konmasına yardımcı olur. Yapılan gözlemler ve bu gözlemler doğrultusunda yapının çeşitli yerlerinden alınan malzeme örnekleri laboratuvar analizleri ile tür, nitelik ve bozulma çeşitleri ortaya konularak gerekli tedavi yöntemi belirlenir.

Örnek alma ve analiz işlemleri yapının inşaatında kullanılmış olan farklı yapı malzemelerinden alınan numuneler yardımıyla gerçekleştirilir. Yığma yapıda ve örneğimiz olan Darülkurra'da farklı yapı elemanlarının kullanıldığı görülmüştür. (taş, harç, sıva, kalem işi ve boyalı dekorasyonlar (malakari, alçı, tutkallı kireç, vb.), metal, ahşap, tuğla. Gözlem yoluyla tesbit edilebilenler dışında laboratuvar ortamında inceleme gerektiren malzemelerden örnek alınarak rapor hazırlanmıştır.

3. Uygulama (Tedavi)

Uygulama için alınan restorasyon kararları ile korunacak özgün kısımlar, yapılacak müdahale yöntemleri, yeniden yapılacak kısımlar için malzeme seçimleri, imalat yöntemleri bütün olarak konservasyon programı ortaya konulmuş olur.

Mimar Sinan'ın Eğitim Yapıları İçinde İstanbul Darülkurraları

"Yer, mekân, ev" anlamlarına gelen dar ile "okuyan" anlamındaki kari kelimesinin çoğulu olan kurra kelimesinden meydana gelen darülkurra, Kuran-ı Kerim'in öğretildiği, bir bölümünün ya da tamamının ezberletildiği ve kıraat vecihlerinin talim ettirildiği mektepler için kullanılmıştır¹. İslam dünyasında bu yapı türünün hangi dönemde ve nerede doğduğu yeterince araştırılmamış erken tarihli örnekleri de günümüze ulaşmamıştır².

İstanbul'da günümüze ulaşabilmiş en erken tarihli darülkurra örnekleri Mimar Sinan tarafından yapılmıştır. Mimar Sinan tarafından yapılan darülkurralar TB (Tezkiretül Bünyan), TE (Tezkiretül Ebniye) ve TM (Tuhfetül Mimarın)'de verilmiştir³. Belgelerde adı geçen Mimar Sinan tarafından İstanbul'da yapılan darülkurralar; Atik Valide Sultan (İstanbul), Hüsrev Kethüda (Vefa),

Tanımı ve Tarihçesi
Hüsrev Kethüda Darülkurrası, İstanbul İli, Eminönü İlçesi, Vefa Senti Molla Hüsrev Mahallesi'nde bulunmaktadır. Kovacılar Caddesi üzerindeki Molla Hüsrev Mescidi'nin yanında konumlanmış olan Hüsrev Kethüda Darülkurrası'na giriş Taş Tekneler Sokak üzerindeki bahçe kapısından ve Bahçe içinde konumlanmış olan yapının giriş kapısı üzerinde kitabesi mevcuttur. Kitabesinden 973/1565 yapım tarihli olduğu anlaşılmaktadır.

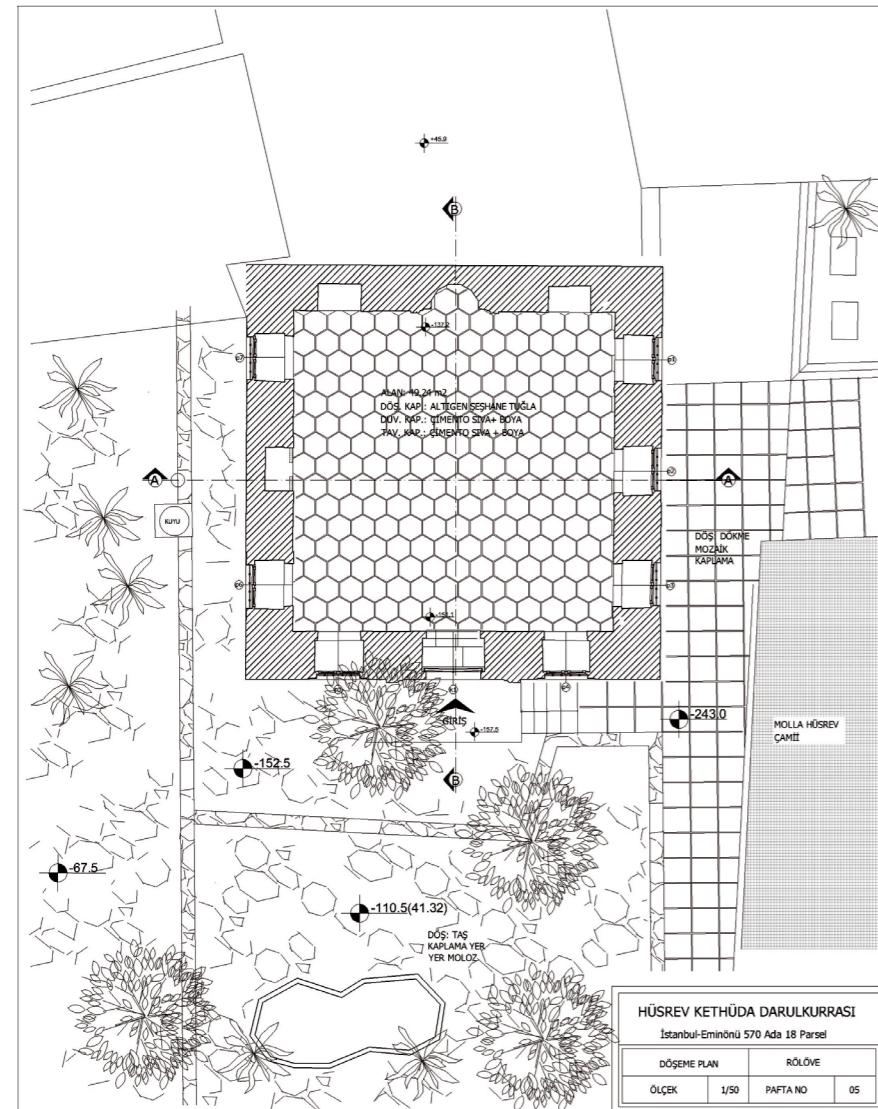
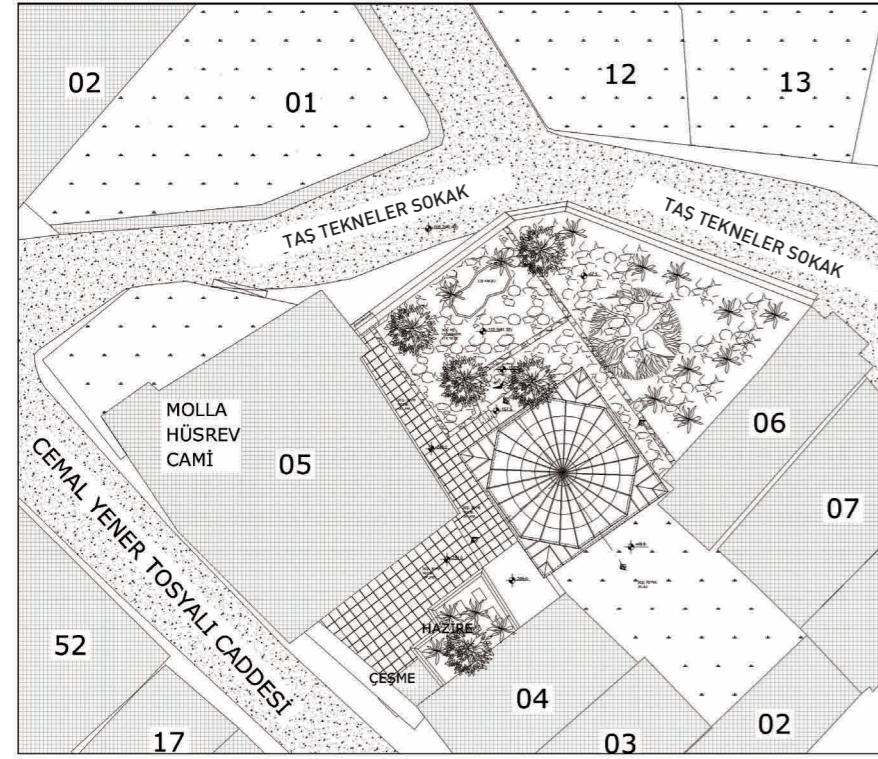
Müftü Kadızade Efendi (Çukurhamam civarı), Bosnavi Mehmet Paşa Sokullu Mehmet Paşa (Eyüp), Müftü Sa'di Çelebi (Fatih-Küçükkkraman), Süleymaniye. Bu darülkurra yapılarından dört tanesi ayakta kalmıştır. Müftü Kadızade Efendi, Bosnavi Mehmet Paşa ve Müftü Sadi Çelebi darülkurraları günümüze ulaşmamış kayıtlarda adları geçen yapılardır.

Mimar Sinan'ın yaptığı darülkurra yapılarının genel mimari yapısı iki farklı tiptedir. Tek hacimli, kare planlı ve kubbeli olarak yalnızca dershane mekânı olarak inşa edilen tipteki örnekler külliye yapısı içinde konumlandığı gibi bağımsız bir yapı olarak da bulunabilmektedir. Bunun dışındaki ikinci tip medrese gibi dershane ve hücrelerden meydana gelmektedir. İstanbul'da bu tipin örneği bulunmamaktadır. Edirne Selimiye Darülkurrası buna örnektir.

¹ Bozkurt N. , *Darülkurra, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1993, s. 543, 544, 545

² Tanman B. , *Darülkurralar, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994, cilt III, s. 565, 566

³ Ahunbay Z. , *Mimar Sinan'ın Eğitim Yapıları, Darülkurralar, Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağı Ve Eserleri*, Vakıflar Yayınları, İstanbul, 1983, S. 275, 276, 277, 278, 279
TB Tezkiretül Bünyan, TE Tezkiretül Ebniye, TM Tuhfetül Mimarın (Mimar Sinan'ın eserlerinin yazılı olduğu kaynaklar)

Mimari Özellikleri

Konum Özellikleri

Kovacılar Caddesi üzerindeki Taş Tekneler Sokakta, Molla Hüseyin Mescidi'nin kuzey doğusundaki avlu içinde bulunan yapı, kuzeybatı-güneydoğu yönünde konumlanmıştır.

Plan Özellikleri

Avlu-bahçe içinde bulunan dersane yapısı kare planlı tek hacimden oluşur ve tuğla örgülü kubbesi sekizgen bir kasnak üzerine oturur. Bahçe duvarının bir tarafı Taş Tekneler Sokak üzerinde kuzey yönünde Molla Hüseyin Mescidi'nin beden duvarına bitişiktir. Avlu duvarı Taş Tekneler Sokak boyunca devam eder ve yapıyı batı ve kuzeydoğu duvarı boyunca çevreler. Avluya giriş kapısı, Taş Tekneler Sokak üzerinde Molla Hüseyin Mescidi beden duvarı bitiştiğindedir. Dersane yapısı, avlu giriş kapısının sol kanadında ve avlunun kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Dersane yapısı için: 703 X 703 cm dıştan: 905 X 906 cm boyutlarındadır. Giriş kapısının açıklığı: 119 cm genişliğindedir. Yapının giriş cephesinde kapının her iki yanında simetrik olarak iki adet, doğu cephesinde iki adet ve batı cephesinde de üç adet olmak üzere 94-96 cm genişliğinde pencereler yer almaktadır. Dört cephenin her birinde cephenin orta aksında bulunmak üzere dışlık pencereler bulunmaktadır.

Yuvarlak dışlık filgözü pencerelerin çapı 125 cm genişliğindedir. Girişin hemen karşısında orta aksta mihrap nişi bulunmaktadır, mihrabın her iki yanında giriş cephesindeki pencerelerle aynı simetride olan dolap nişleri bulunmaktadır. Bu nişlerin genişlikleri ortalama olarak pencerelerle aynı genişlikte 94 cm, derinlik olarak 58-60 cm ölçüsündedir. Doğu cephesinde pencerelerle simetrik ve aynı genişlikte, 60 cm derinliğinde üçüncü dolap nişi bulunmaktadır.

Dershanenin giriş cephesi; Taş Tekneler Sokak'ına bakan cephede yer alır. Giriş kapısı cepheden 7 cm kadar taşkın düzgün kesme taştan yapılmış silme profil ile çerçevesidir. Başlık kemeri kırmızı (puding) ve beyaz (Marmara mermeri) iki renkli taştan oluşmaktadır. Kemer gibi iki renkli malzemeden oluşan giriş cephesinde her biri üç parçalıdır. Kemerin üzerinde bulunan kitabe 220 x 25.5cm boyutlarındadır. Kitabedeki iki satırlık yazı altı mısradan meydana gelmektedir. Metnin dört mısrasını Evliya Çelebi vermiş ve rakamla da tarihi H. 973 (M. 1565/1566) olarak kaydedilmiştir.

Ahşap kapı kanatları, üç tablalı olarak yapılmış alt ve orta tablalarında kündekâri geçme tekniği kullanılmıştır. Giriş kapısının her iki yanında simetrik pencereler vardır. Dikdörtgen söveli pencerelerin üzerinde yer alan çift merkezli (pençe) hafifletme kemerinin içinde aydınlatma penceresi bulunur. Pencere boşlukları 95cm genişliğinde ve 168cm yüksekliğindedir. Etrafını çevreleyen mermer söve 25cm genişliğindedir ve lokmalı parmaklıkları vardır. Aydınlatma penceresinin dışlık kısmı mermer altıgen şebekelerden

Cephe Özellikleri

meydana gelir. Mevcut olan içlik alçı pencere ise özgün değildir. Cephenin örgü sistemi düzgün kesme küfeki taştandır. Cephenin orta aksında - kubbenin oturduğu sekizgen kasnağın bir kenarı hizasında- üç sıra taş miktarınca ve cepheyi üç eşit parçaya ayıracak oranda yükselmektedir. Cephenin orta aksında yer alan yuvarlak tepeli penceresi cephedeki simetriyi dengeler. Duvarın son bulduğu noktada küfeki silme profili duvar boyunca ve dört cephede de her yönde devam eder. Cephenin ortasında yükselen duvar ve duvarı çerçeveleyerek kesintisiz devam eden silme profil "Sinan Yapıları" içinde ünik bir uygulamadır. Klasik Osmanlı yapılarında görülmeyen bu uygulamanın örneği Kırşehir'deki 1333 tarihli Aşık Paşa Türbesi'nde görülmüştür.

Kuzey cephesinde; simetrik iki pencere yer alır. Pencere açıklığı 95cm, yüksekliği 168cm'dir. Pencere üzerindeki çift merkezli hafifletme kemeri içinde yine ön cephedeki pencere düzeninde olduğu gibi aydınlatma penceresi

bulunur. Pencerenin söveleri ve aydınlatma penceresinin altıgen şebekeleri küfeki taştandır. Yine cephenin orta aksında yuvarlak aydınlatma pencereleri yer alır.

Güney cephesinde; simetrik üç pencere yer alır. Bu pencereler doğu cephesindeki pencerelerle aynı ölçüde ve aynı biçimdedir.

Doğu cephesi; yapının arka cephesi olarak konumlanmıştır. İç mekânda mihrabın ve nişlerin bulunduğu duvar cephesidir. Diğer cephelerde olduğu gibi bu cephenin de örgü sistemi düzgün küfeki taştandır ve cephede yalnızca yuvarlak aydınlatma penceresi ve duvarın son bulduğu noktada bitimi taçlandıran küfeki silme profili yer alır.

Yapıyı çevreleyen avlu-bahçe duvarının cephesi; giriş kapısı düzgün kesme küfeki taş söveli ve basık kemerlidir. Duvar boyunca iki tip duvar örgü sistemidir. Birinci tip, duvarın alt kısmı boyunca devam eden ve muhtemelen özgün duvar örgü sistemi olduğu tahmin edilen düzgün kesme küfeki taş örgü sistemi görülmektedir. Kapının bulunduğu duvar tarafında sekiz sıra düzgün kesme taş sırası vardır. Taş Tekneler Sokakı boyunca yol kotu

yükseldiğinden dolayı duvar boyunca taş sırası azalmaktadır. Duvarın üst kısmı moloz taş örgü sistemi olarak devam etmektedir. Özgün olmayan bu kısmı beton harpušta tamamlamaktadır.

Kapının sol tarafında ve özgün duvar örgü sisteminin bulunduğu hizada duvar yüzeyinde çimento sıvalı bir alan vardır, Encümen Arşivi'nden alınan fotoğraflarda bu kısımda üç adet pencere açıklığı görülmektedir.

Sıvalı yüzeyden bu alanların sonradan kapatıldığı anlaşılmaktadır.

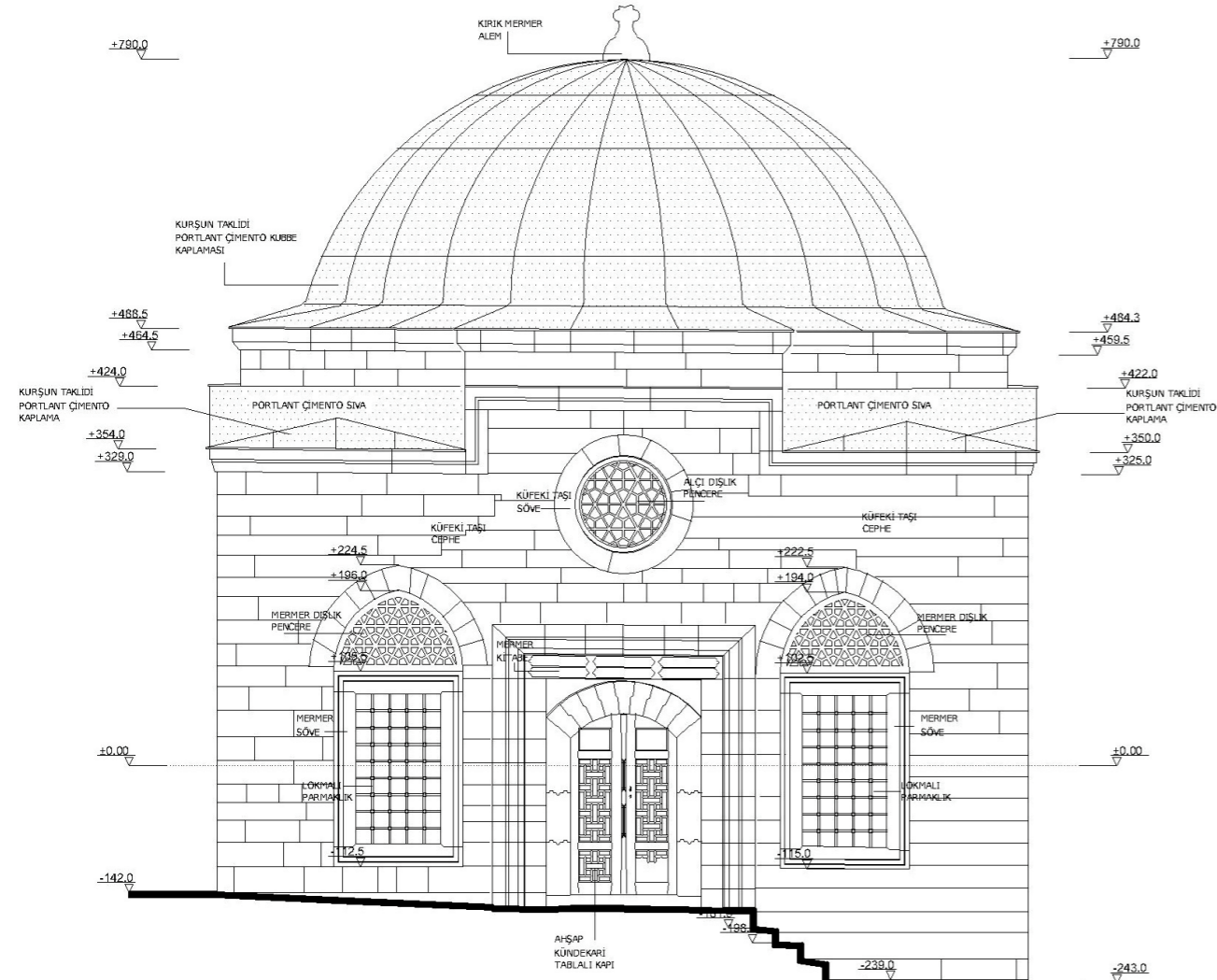

*Kitabe,
Bifazlillâh çü Hüsrev Kethüdâ ol sâhibü'l -hayrât
Yapub bu dâr-ı kurrây(i)bir ev edindi ukbâda
Binây-ı Hüsrevadır bu bir tâ yerindedir başka
Nazîri yok cihân içre meğer Firdevs-i alâda
Emânî nola târihi bunun diz gerdedi hâtif
"Mübârek dâr-ı kurrâdır." Bu târih oldu dünyâda (973)*

Kitabe Okuması: Müfti Yüksel

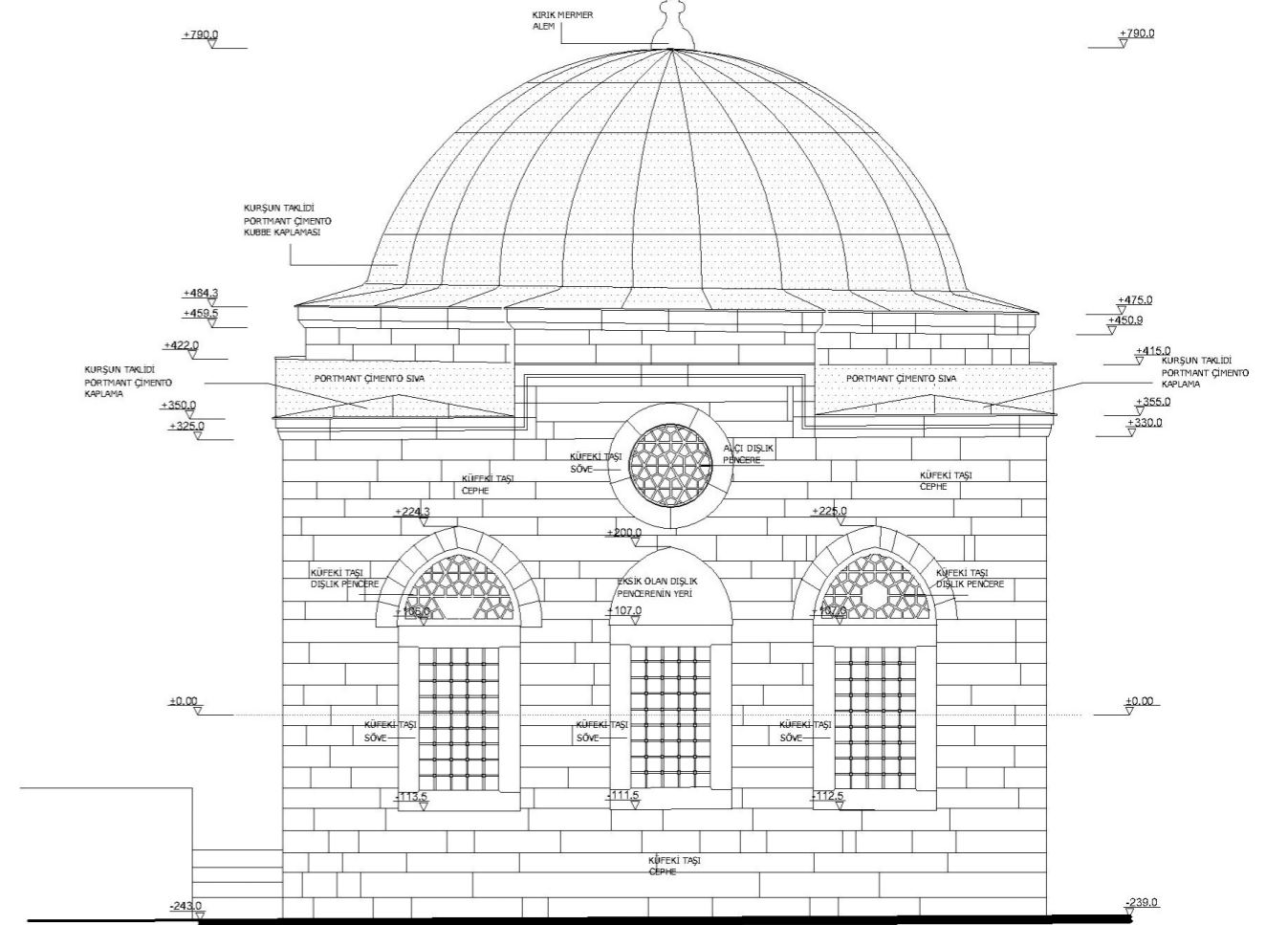
GİRİŞ BATI CEPHESİ

ÖLÇEK: 1/50

GÜNEY CEPHE

ÖLÇEK: 1/50

Ana giriş kapısı

Giriş cephesi pencere düzeni

Hüsrev Kethüda Darülkurrası, genel bezeme karakteri olarak klasik devir Mimar Sinan eserleri arasında sade denilebilecek nitelik göstermektedir. Yapının iç mekanında özgün bezeme öğelerinden günümüze nitelikli bir parça ulaşmıştır. Kısmi açmalarda kubbe kasnağı üzerinde yer alan bezeme formlarının bozuk ve çok nitelikli olmayan süslemeler olduğu görülmüştür. Kubbeden tromplu geçiş öğelerinin bulunduğu kısma geçişte yer alan silmeler ile trompların üzerinde yer alan özgün kalabilmiş malakari siva dışında özgün nitelikli siva ve silmeler kalmamıştır. Bunlar dışında tromp içinde istiridye kabuğu biçiminde dilimli alçı bezemeler, tromp bitiş ve iç

Bezeme Özellikleri

köşesinde yer alan mukarnas biçimli bezemeler, yakın devirde yapılan iç siva tamiratı sonrasında yenilenmiştir. Ayrıca yapının alçı içlik pencerelerinin özgün devir formlarından farklı şekillerde değiştirildiği görülmektedir. Pencere içlerinde yuvaları bulunan künde kari kapaklar yerlerinde mevcut değildir. Bahsedilen süsleme öğeleri dışında yapının içinde özgün uygulama kalmamıştır. Dış cephe sade karakteri yanında özenli bir işçilik göstermektedir. Ana giriş kapısının kemer ve söveleri iki renkli kırmızı (puding) ve beyaz

(Marmara mermeri) taştan meydana gelir. Üç parçadan meydana gelen söveler kenet- zivana benzeri yuvarlak şekillerle birbirine oturur. Pencerelerin hafifletme kemerleri içindeki altıgen şebekeler giriş cephesinde mermerden, diğer cephelerde küfeki taşından yapılmıştır. Cephelerin orta aksında yer alan yuvarlak form lu aydınlatma pencerelerinin dışlık şebekeleri, pencere üzerlerinde yer alan hafifletme kemerleri ile aynı altıgen geometrik formlardadır. Ancak yuvarlak pencerelerin şebekeleri özgün olmayıp önceki onarımda alçıdan yapılmış dışlık şebekeler ile değiştirilmiştir. Pencere üzerlerinde yer alan dışlıklar üzerinde cam bulunmamaktadır.

Yapım Sistemi Ve Malzeme Özellikleri

Hüsrev Kethüda Darülkurrası'nda dış cephede tek tip duvar örgü sistemi görülmektedir. Düzgün kesme küfeki taş örgü sistemine sahiptir. Duvarda bağlayıcı olarak taşlar arasına metal kenetler kullanılmıştır.

İç mekânda özgün siva bilinmeyen bir tarihte sökülerek çimento esaslı harçla sıvanmıştır. Bölgesel olarak mevcut çimento siva raspa yapılarak, özgün duvar örgü sistemlerine, harç ve siva örneklerine ulaşılmıştır.

İç mekânda beden duvarları iki tip duvar örgüsü şeklindedir. Kuzey ve doğu duvarı kaba yonu taş örgü batı ve güney duvarı düzensiz taş tuğla almaşık duvar örgüsü tespit

edilmiştir. Pencerelerin söveleri içte küfeki lentodur. Aydınlatma pencerelerinin kemerleri tuğladan örülmüştür. Merkezi kubbe kare mekâna sekiz adet çift merkezli tuğla örgülü kemerler ile geçilerek oturmaktadır. Her bir beden duvarı hizasında bulunan kemerlerin ayna kısmı tuğla duvar ile doldurulmuştur. Köşelerdeki kemerler ise dilimli çeyrek kubbeler ile kubbeden aldıkları yükü köşelerden beden duvarına aktarırlar. Kubbe geçiş ögesi olarak tromplar kullanılmıştır. Dilimli çeyrek kubbeler, tromplar, kubbe kasnağı ve kubbe tuğla duvar örgü sistemine sahiptir.

Giriş kapısı kırmızı; puding ve

beyaz; Marmara mermeri iki renkli taştan kapının iç cephesinde küfeki taş yaşmaklı kemer vardır. Giriş açıklığı tonozla geçilmiştir. Giriş cephesindeki pencere söveleri ve aydınlatma pencerelerinin dışlık kısmı mermerdendir. Diğer pencerelerin söveleri ve aydınlatma dışlık şebekeleri küfeki taşındandır. Pencere açıklıkları demir lokmalı parmaklıklarla kapatılmıştır ve mevcut ahşap dogramalar özgün değildir.

İç mekân döşeme kaplaması altıgen şeshane tuğlasıdır. Her bir altıgenin kenarı 29cm ve derz aralıkları 2'cmdir. Giriş önü döşeme kaplaması ve giriş kotuna ulaşan üç basamak Marmara mermeridir.

Günümüzdeki Durumu Ve Bozulma Sebepleri

Hüsrev Kethüda Darülkurrası'nda mevcut olan bozulmaların etken sebeplerini dört ana başlık altında toplayabiliriz.

1- Fiziksel Etkenler: zaman içinde oluşan çevre şartları, bilinçsiz müdahaleler ve hatalı kullanım gibi nedenlerle meydana gelen bozulmalardır. Hüsrev Kethüda Darülkurra'sında meydana gelen fiziksel bozulmalar: zeminden kay-

naklanan bozulmalar, malzemede meydana gelen; yüzey aşınması, kirlenmeler, kopma ve malzemenin kaybolmasından kaynaklanan bozulmalar, sonradan yapılmış ekler, niteliksiz müdahaleler ve hatalı onarımdan kaynaklanan bozulmalardır.

2- İşlevsel Etkenler: Hüsrev Kethüda Darülkurrası'nın yapıldığı dönemden sonra zaman içinde meydana gelen sosyal ve kültürel

değişim ile özgün işlevini kaybetmiştir. Son dönemde barınma depo gibi farklı amaçlarla kullanılmıştır. 1942 tarihli Asarı-Atika kayıtlarında Hüsrev Kethüda Darülkurrası ile ilgili kayıta "idareyi hususiye tarafından ayda (11/2) liraya Zehra isminde bir kadına kiralanmış bu güzel medrese ve bahçesi çok mühmel bir halde olup bu binanın idarei hususiyesinde istirdadile eskisi gibi Molla

Hüsrev camii harimine iade edilerek bu camiin muezzini Ahmet efendiye tahsis veya kiralanması her bakımdan daha muvafık olacağı fikrindeyim" ifadesi geçmektedir. 1970 yılından beri Molla Hüsrev Camii imamlığını yapmakta olan hocanın ifadesine göre yapı kısa süreli olarak bir derneğe kiralanmışsa da işlevsiz olarak boş kalmıştır.

3- Çevresel Etkenler: yapının mevcut bahçe duvarlarının yakla-

sık bir metre kadar yükseltilmiş olması yapının dışarıdan algılanmasını engellemektedir. Darülkurra'yı arka cephede sınırlayan bahçe duvarı, komşu parsel tarafından işgal edilmiştir. Bahçe duvar ve beden duvarı arasındaki boşluk doldurulmuş ve duvarı üst kısmı yıkılarak komşu parselle aynı seviyeye getirilmiştir. Yükselen toprak seviyesi sonucunda arka cephe yapının zemin kotu üzerinden yaklaşık

iki metre toprak altında kalmıştır. Özgün parsel sınırları Pervitich ve Alman Mavileri haritaları üzerinden belirlenmiştir. Komşu parseldeki yapı arka cepheden kaçak çıkma yaparak yapının kuzeydoğu köşesine dayanarak yapıya zarar vermektedir.

4- Ekonomik Etkenler: gerektiği zamanda gerekli bakım ve onarımların yapı kullanıcılarına yapılamamış olmasıdır.

Koruma Ve Onarım Süreci

Belgeleme

Koruma sürecinde ilk adım yapının mevcut durumunu ortaya koyacak biçimde belgelenmesidir. Bu doğrultuda yapıyı öncelikle yapının mevcut durumunu doğru anlatacak şekilde fotograflandı ve rölöve çalışmasıyla çizime aktarıldı. Rölöve çizimleri, 1/50 kesit, plan, görünüş, 1/10-1/5-1/2 nokta ve sistem detayları ile yapının karakteristik özelliklerini, yapım sistemi ve malzeme özelliklerini anlatacak biçimde çizimleri yapıldı. Rölöve çizimleri üzerinde yapının bozulma ve sorunları tespit edildi. Yapıyla ilgili araştırma ve analiz çalışmaları rölöve üzerinde gösterildi. Hüsrev Kethüda Darülkurrası'nın koruma ve onarım sürecinde belgeleme, teşhis ve tedavinin ilk basamağıdır.

Hasar Tespiti

Zemin kotunda meydana gelen bozulmalar:

Yapının bahçesinde dört ayrı kot mevcuttur. Bahçeye giriş kapısı kotu hizasından basamaklarla yapının giriş kapısı kotuna ulaşılıyor, yapı giriş sahanlığının ön cephe ve kuzey cephesi boyunca etrafı istinat duvarıyla çevrilidir. Kuzey duvarı boyunca kot ikinci bir kademe yaparak yükselmektedir. Bahçe kotu toprak ve moloz dolguyla yükseltilmiştir. Bahçe içinde zamanla büyüyen ağaçlar ve yükseltilen muhdes duvar yapıyı dışarıdan algılanamayacak biçimde gizlemektedir.

Yükselen bahçe kotu sebebiyle bahçe duvarının pencere açıklıkları 3/2 oranda toprak seviyesi altında kalmıştır. (Resim01).

Bitişik parsel sınırlarını doğu cephesine dayayarak arka cepheyi işgal etmiştir (Resim02, Resim03, Resim04, Resim05). Yan parsel tarafında işgal edilen arka bahçe, toprak dolguyla yükseltilmiştir. Yükselen toprak dolgu yapının devamlı su ve nem almasına neden olmaktadır

Yapıda mekân içinde zemin kotunda farklılıklar tespit edilmiştir. Mekân ana giriş kapısının bulunduğu taraftan tam karşısındaki mihrabın bulunduğu nişe kadar eğimlidir. İki nokta arasındaki fark 16 cm olarak ölçülmektedir. Zaman içinde zeminde oturmadan kaynaklanan bu fark döşeme tablalarında kırılmalara çatlamalara sebep olmuştur.

Malzemede meydana gelen bozulmalar:

Cepheleri meydana getiren küfeki taş duvar üzerinde tespit edilen hasarlar; alçı taşı oluşumundan kaynaklanan yüzey kirliliği, taş yüzeylerinde tespit edilen kabuklanma, yüzey erozyonu, tuzlanma, biyolojik oluşumlar su ve nem alan yerlerde taş yüzeyinde yosun oluşumu, derz aralıklarında bitki oluşumlarıdır. Cephede çimento harcıyla yapılan niteliksiz müdahaleler tespit edilmiştir. Giriş kapısının mermer sövesi, kemeri ve kitabesi üzerinde alçıtaşı oluşumu

kaynaklı kirlilik mevcuttur.

İç mekânda önceki tamirde yapılmış olan çimento esaslı siva, yüksek nemden kaynaklanan siva çatlakları, siva kabarmaları ve dökülmeleri; siva yüzeylerinde biyolojik oluşumlar ve çiçeklenmeler gözlemlenmektedir.

Yapı elemanlarında meydana gelen bozulmalar:

Güney cephe üzerinde ortadaki aydınlatma penceresinin dışlık şebekesi yerinde yoktur, ayrıca diğer aydınlatma pencerelerinin dışlık altıgen şebekelerinde yer yer parça kayıpları görülmektedir.

İçlik alçı pencereleri özgün değildir ayrıca iç mekânda pencere ve dolap nişi kapakları yerlerinde mevcut değildir. Pencere nişlerindeki detaylardan dolap ve pencere kapaklarının var olduğu görülmektedir.

Kötü onarım ve bilinçsiz müdahalelerden kaynaklanan bozulmalar:

Yapıda daha önce yapılan onarımda kubbe kurşunları kaldırılıp yerine kurşun taklidi çimento siva uygulanmıştır. Çimento sıvalardaki çatlaklardan kubbe su almaktadır. Bu da devamlı olarak biyolojik oluşumlara zemin oluşturmakta ve iç mekânda yüksek neme neden olmaktadır.

İç mekân yüksek dozajlı çimento esaslı harç ile sıvanmıştır. Söveler küfeki taklidi siva ile sıvanıp üzeri taraklanmıştır. Alçı bezemeler düşük kalite alçı ile yeniden

yapılmış ve yapılan uygulamalar yüksek nemden dolayı yumuşamış bazı kısımlarda dökülmüştür. İçlik alçı pencere özgül karakterine

aykırı formda içlik pencere ile değiştirilmiştir. İç mekân da sonradan yapılan müdahaleler sebebiyle özgün sıva, alçı ve kalem işlerin-

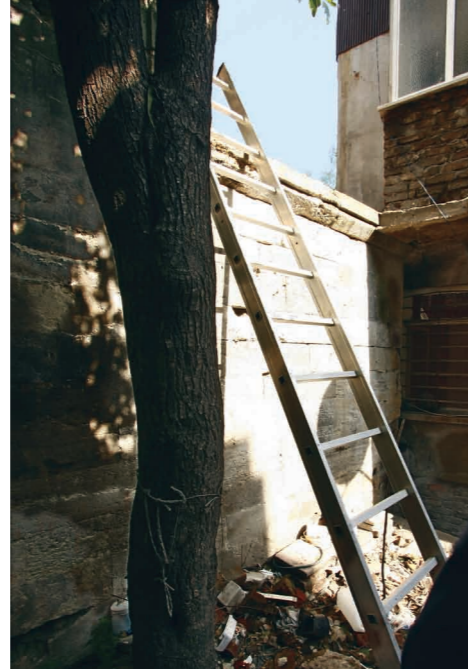
den çok az parça kalmıştır. Dış cephede duvar üzerinde onarım amaçlı dolgu malzemeleri tespit edilmiştir.

Resim 01,
Bahçe duvarı

Resim 02, Bitişik parsel tarafından yapının arka tarafı doldurulmuştur.

Resim 03, Bitişik parseldeki yapı Darülkurra'ya yaslanmıştır.

Resim 04, Bitişik parseldeki yapı Darülkurra'ya dayanıyor.

Resim 05, Bitişik parseldeki yapı Darülkurra'ya yaslanmıştır.

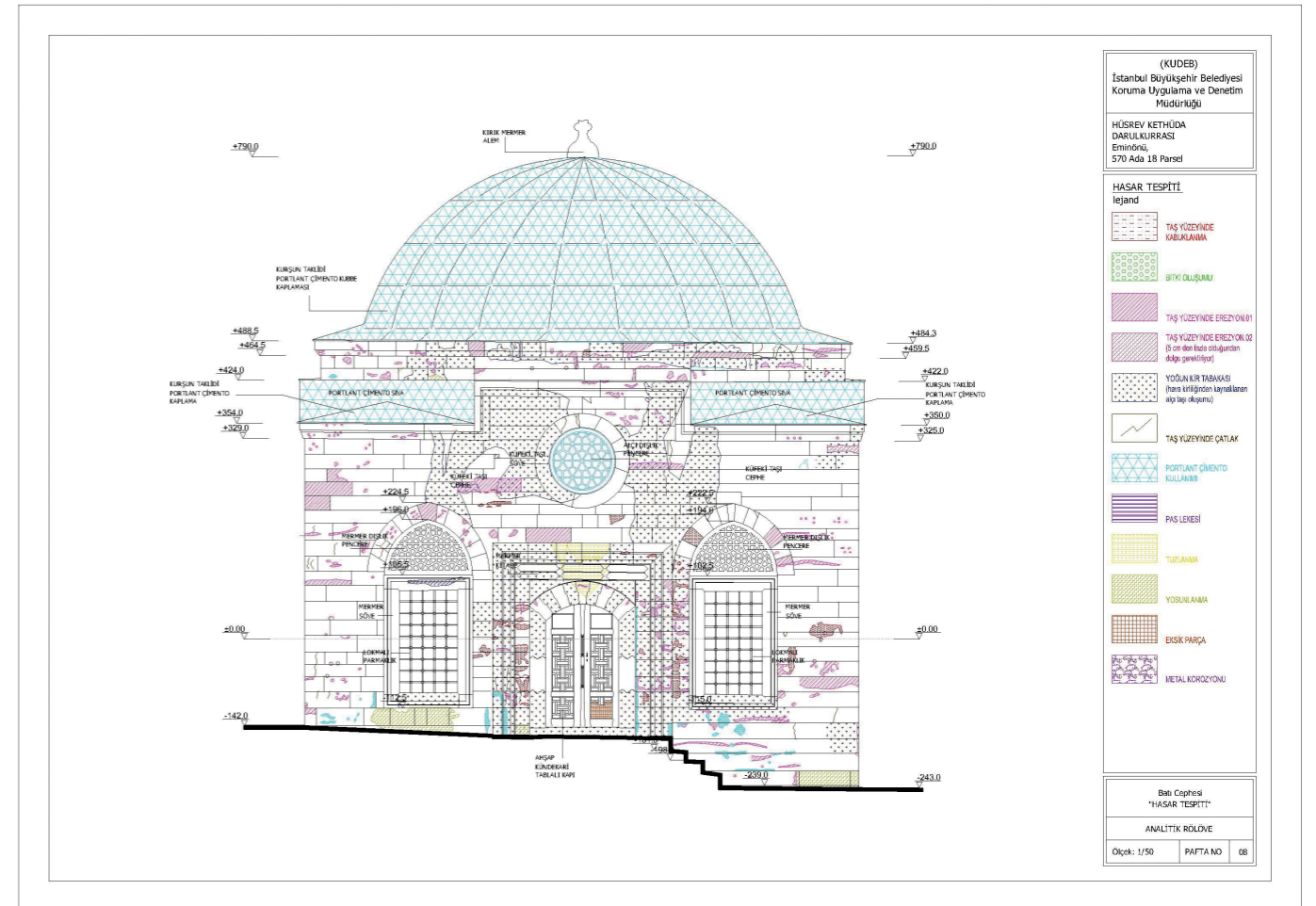
Analitik Rölöve

Yapının hasar tespit lejandı hazırlandı. Bozulmalar farklı renk ve şekillerde taramalar biçiminde sınıflandırılarak hazırlanan lejant doğrultusunda, rölöve çizimleri üzerinde, bozulma türüne göre leke şeklinde gösterilmiştir.

Duvar yüzündeki bozulma

(KUDEB) İstanbul Büyükşehir Belediyesi Koruma Uygulama ve Denetim Müdürlüğü	HÜSREV KETHÜDA DARÜLKURRASİ Eminönü, 570 Ada 18 Parsel
HASAR TESPİTİ lejand	
TAŞ YÜZEYİNDE KABUKLANMA	PORTLAND ÇİMENTO KULLANIMI
BİTKİ OLUŞUMU	PAS LEKESİ
TAŞ YÜZEYİNDE EREZYON.01	TUZLANMA
TAŞ YÜZEYİNDE EREZYON.02 (5 cm den fazla olduğundan dolgu gerektiriyor)	YOSUNLANMA
YOĞUN KİR TABAKASI (hava kirliliğinden kaynaklanan alçı taşı oluşumu)	EKSİK PARÇA
TAŞ YÜZEYİNDE ÇATLAK	METAL KOROZYONU

Malzeme Analizleri Ve Konservasyon Önerileri

İBB KUDEB Konservasyon ve Restorasyon Laboratuvarı uzmanları tarafından alınmış olan 1 adet sıva ve 1 adet harç örneğinin tanımları yapılmış, protein, yağ ve suda çözünebilir tuzları basit spot testlerle araştırılmış, örneklerin nitelikleri bağlayıcı / agrega / katkı maddesi içerikleri ve oranları kızdırma kaybı, petrografik, asit kaybı ve asitle reaksiyona girmeyen agregaların stereo mikroskop altında görsel analizleriyle tamamlanmış olup sonuçları aşağıda verilmiştir.

Örnek 1: Kapı girişi sol üst kısımdaki mukarnastan alınmış olan pembe renkli, 1 mm boyuta kadar agregaları ve tuğla kırıkları görülebilen heterojen yapı, yüzeyinde alçı bulunan sağlam harç örneğidir.

Asitte Kalan Agregaların Stereo Mikroskopla Görsel Analizleri: Örneğin 125 µ'dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü siyah cüruf parçacığı, % 2-3'ü feldspat, % 15 civarı kuvars olup kalanı tuğla tozudur. 125-500 µ arası boyutlu agregalarının tek tükü feldspat ve kıtık, çok az miktarı siyah cüruf parçacığı, % 5-10'u kuvars olup kalanı tuğla tozudur. 500 µ'dan

büyük agregalarının çok az miktarı siyah cüruf parçacığı, az miktarı volkanik-şistik kayaç parçası, % 5 civarı kuvars olup kalanı tuğla kırığıdır. İri agregalar 2 mm elek altıdır. Kesitlerinin Petrografik Analizi: Bağlayıcı alanı % 30-35 oranında olup bağlayıcı-agrega ve bağlayıcının kendi içerisindeki fazı iyidir. Örnekte % 10 civarında toz boyutlu karbonatlı agrega, tek tük siyah cüruf parçacığı ve kavkı parçası, çok az miktarda da kıtık bulunmaktadır. Kalan agregalar az miktardaki kuvars dışında tuğla parçacıklarıdır.

Örnek 2: Giriş kapısının iç mekân üst bölümünden alınmış olan pembe-kiremit kırmızı renkli, 2 mm boyuta kadar agregaları, tuğla kırıkları ve siyah cürufı görülebilen, yüzeyi tozuyan, kırılğan sıva örneğidir.

Yukarıda tanımları yapılmış olan örneklerin içeriginde bulunan suda çözünebilir tuzların niteliklerini ve miktarlarını (klor, sülfat, karbonat, nitrat ve fosfat tuzları) belirleyebilmek, sabunlaşabilir yağ, protein gibi katkı maddelerinin katılıp katılmadığını anlayabilmek

üzere basit spot testlerle ilgili analizler yapılmış ve sonuçları aşağıda verilmiştir.

Asitte Kalan Agregaların Stereo Mikroskopla Görsel Analizleri: Örneğin 125 µ'dan küçük boyutlu agregalarının tek tükü siyah cüruf parçacığı ve kıtık, % 2-3'ü feldspat, % 25-30'u kuvars olup kalanı tuğla tozudur. 125-500 µ arası boyutlu agregalarının tek tükü siyah cüruf parçacığı ve feldspat, çok az miktarı volkanik-şistik kayaç parçası, % 20-25'i kuvars olup kalanı tuğla tozudur. 500 µ'dan büyük agregalarının tek tükü siyah cüruf parçacığı ve feldspat, % 10 civarı volkanik-şistik kayaç parçası, % 25 civarı kuvars olup kalanı tuğla kırığıdır. İri agregalar 2 mm elek altıdır.

Kesitlerinin Petrografik Analizi: Bağlayıcı alanı % 35-40 oranında olup bağlayıcı-agrega ve bağlayıcının kendi içerisindeki fazı iyidir. Örnekte % 5-10 kadar toz boyutlu karbonatlı agrega, tek tük toz boyutlu siyah cüruf parçacıkları bulunan örnekte kalan agregalar, % 5-10 oranındaki kuvarslar dışında tuğla kırıklarıdır.

Suda Çözünebilir Tuzlar ile Protein ve Yağ Analizleri

Örnek No	TUZ					İLETKENLİK (µS)	% TUZ MİKTARI	PROTEİN	YAĞ
	Cl ⁻	SO ₄ ²⁻	CO ₃ ²⁻	NO ₃ ⁻	PO ₄ ³⁻				
1	++	-	-	++	-	423	2,66	+	-
2	+	-	-	+	-	158	1,00	+	-

-: Yok; ±: Var-Yok; +: Az var; ++: Var; +++: Fazla var; ++++: Çok Fazla var

Kızdırma Kaybı, Asitle Muamele ve Elek Analizleri

Örnek No	Kızdırma Kaybı (%)			Asitte (%)		Elekte Kalan (%)						
	Nem	550°C	CaCO ₃	Kayıp	Kalan	5000 µ	2500 µ	1000 µ	500 µ	250 µ	125 µ	<125 µ
1	1,66	5,76	42,94	58,25	41,75	0,00	0,52	12,63	15,08	29,64	18,43	23,71
2	1,10	4,40	50,16	63,59	36,41	0,00	0,35	4,88	4,70	20,38	29,62	40,07

Analiz değerleri KUDEB malzeme analiz raporundan alınmıştır. (Bakınız Referans)

Malzeme Analiz Sonuçlarının Değerlendirilmesi

Yukarıda verilmiş olan analiz sonuçlarına göre Kethuda Mehmet Efendi Darülkurra'dan alınan 1 adet sıva ve 1 adet harç örneğinin nitelikleri, bağlayıcı, dolgu ve katkı tipleri ile ağırlıkça oranları aşağıda verilmiştir. Örneklerin hiç birinde Sülfat (SO₄)²⁻, Karbonat (CO₃)²⁻, Fosfat (PO₄)³⁻ tuzları ve sabunlaşabilir yağ tespit edilmiştir.

Örnek 1: Kapı girişi sol üst kısımdaki mukarnastan alınmış olan harç örneğinin bağlayıcısı % 30-35 oranında söndürülmüş kaymak kireçtir. Örneğin 2 mm elek altı olan agregalarının %10'u karbonatlı parçacık, az miktarı kara kumu olup kalanı tuğla kırığı ve tozudur. İçeriginde çok az miktarda kıtık bulunan örnekte tespit edilmiş olan klor (Cl)⁻ tuzunun yapı

malzemesinden, nitrat (NO₃)⁻ tuzunun canlı organizma atıklarından, proteinin ise harcın içerisine katılmış olan kıttıktan kaynaklandığı düşünülmektedir.

1 numaralı örneğin bulunduğu alanlarda yapılacak harç tamirleri için aşağıdaki terkinin hazırlanması uygun olacaktır. 1 kısım söndürülmüş kaymak kireç 1,5 kısım 3 mm elek altı tuğla kırığı 0,5 kısım 125 µ elek altı tuğla kırığı 1/3 kısım 2 mm elek altı kireç taşı kırığı

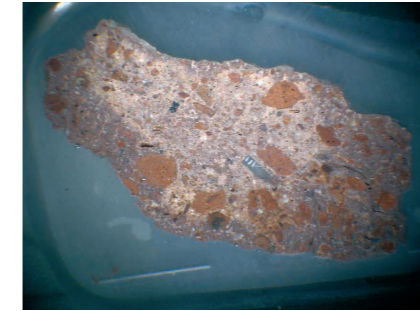
20 L (1 teneke harç için) harç için 20-25 gr. 10-15 mm uzunlukta kesilmiş ve dibekte dövülmüş kıtık kullanılmalıdır.

Örnek 2: Giriş kapısının iç mekân üst bölümünden alınmış olan sıva örneğinin bağlayıcısı %

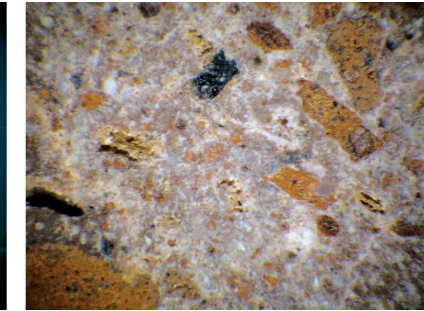
35-40 oranında söndürülmüş kaymak kireçtir. Örneğin 2 mm elek altı olan agregalarının % 5-10'u karbonatlı parçacık, % 5-10'u kara nitelikli kum olup kalanı tuğla kırığı ve tozudur. Örnekte tespit edilmiş olan az miktardaki klor (Cl)⁻ tuzunun yapı malzemesinden, az miktardaki nitrat (NO₃)⁻ tuzunun canlı organizma atıklarından, proteinin ise harcın içerisine katılmış protein esaslı katkı maddelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. 2 numaralı örneğin bulunduğu alanlarda yapılacak sıva tamirleri için aşağıdaki terkinin hazırlanması uygun olacaktır.

1 kısım söndürülmüş kaymak kireç 2 Kısım 1 mm elek altı tuğla kırığı 1/3 1 mm elek altı kara kumu

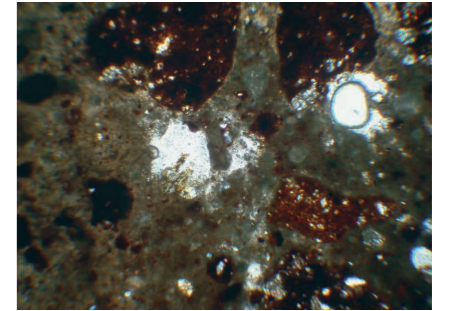
Örneklerin Mikroskop Görüntüleri

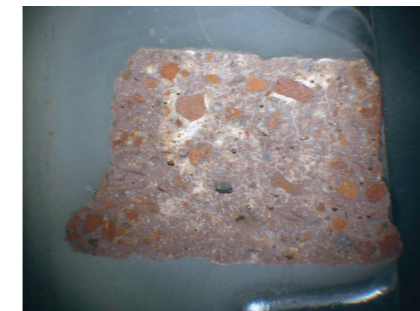
-----10 mm-----
(Tek Nikol, Stereo Mikroskop)
Resim 1. Örnek 1'in genel dokusu

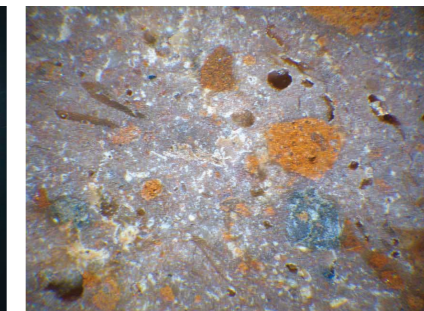
-----2 mm-----
(Tek Nikol, Stereo Mikroskop)
Resim 2. Örnek 1'den detay. Tuğla kırıkları, kıtık ve siyah cüruf parçacıkları.

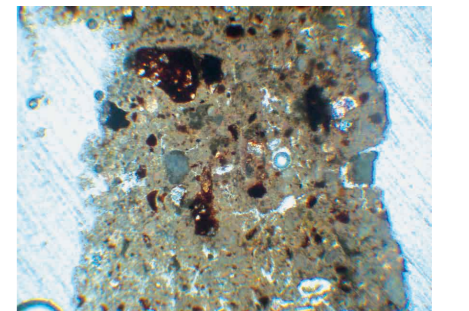
-----500 µ-----
(Çift Nikol, Stereo Mikroskop)
Resim 3. Örnek 1'den detay. Tuğla parçaları ve karbonatlı agregalar.

-----10 mm-----
(Tek Nikol, Stereo Mikroskop)
Resim 4. Örnek 2'nin genel dokusu

-----2 mm-----
(Tek Nikol, Stereo Mikroskop)
Resim 5. Örnek 2'den detay. Bağlayıcıda çok sık olmayan gözenekler, toz boyutlu karbonatlı agregalar ve tuğla parçaları.

-----500 µ-----
(Çift Nikol, Stereo Mikroskop)
Resim 6. Örnek 2'den detay. Karbonatlı agregalar ve kuvarslar.

Analiz Sonuçları Doğrultusunda Öngörülen Konservasyon Önerileri

Portland çimento bağlayıcılı sıva ile sıvanmış olan kubbe iç ve dış yüzeyleri raspanarak, bu niteliksiz sıvalar yapıdan uzaklaştırılmalıdır. Bu işlemin başlangıcında pilot bölgelede araştırma raspası yapılarak özgün sıva ve bezeme olup olmadığı saptanmalıdır.

Kubbe kurşun kaplama ve bitiş detayları klasik dönem özgün detaylarına sadık kalınarak çözümlenmeli ve projelendirilmelidir.

Kubbe üzerine kaplanmış olan çimento harçlı örtü kaldırılmalı, kubbe çatlak tamirleri için araştırma yapılmalı ve problem görülmesi durumunda hazırlanacak statik raporunun ardından aşağıda terkihi verilen horasan sıva ile sıvandıktan sonra üzeri çamurla sıvanmalı sonra kurşun kaplaması yapılmalıdır.

- 1 Kısım Hidrolik kireç (zayıf)
- 1,5 kısım 4 mm elek altı kara kumu
- 0,5 kısım 2 mm elek altı tuğla

kırığı (tozsuz)

Kubbe aralarındaki kurşun örtülerin bir çatı planı ile çözülerek su giderleri için uygun meyillerin tasarlanması ve restitüsyon (restorasyon) projesinde detaylandırılması gerekmektedir.

Yapının ahşap pencere doğramaları özgün olmayıp yakın zamanda değiştirildiği anlaşılmaktadır. Yapının özgün pencere detaylarının saptanarak değiştirilebilir.

Demirden pencere şebekeleindeki eksikler orijinaline sadık kalınarak, özgün formu koruyan bir şekilde tamamlanmalıdır.

Revzenlerde ve revzen dışlıklarında kırıklıklar ve eksik kısımlar mevcuttur. Ayrıca bazı dışlıklar yerinde yok ve yerlerinde demir şebeke yapılmıştır. Bu kısımların eksiklikleri de orijinal kısımlardan kalıp alınarak eksik kısımlarının tamamlanması yoluna gidilmelidir. Malzeme olarak özgün mal-

zeme olan alçı kullanılması uygun olacaktır.

Kubbe kasnağından başlayarak alt kısımlarda alçı bezeme ile tezyinat yapılmıştır. Hazırlanan rölövede belgelenen bu süslemelerin eksik kısımlarının tamamlanmasının yapılabileceği proje kararı ile verilmeli ancak mevcut olan süslemelere herhangi bir yenileyici, tamamlayıcı müdahalede bulunulmamalıdır.

Bahçeye yapılan dolgu nedeni ile dış bahçe duvarında bulunan 3 adet pencere kapatılmış durumda olup hazırlanan projede bu pencerelerin işlevlendirilmelidir.

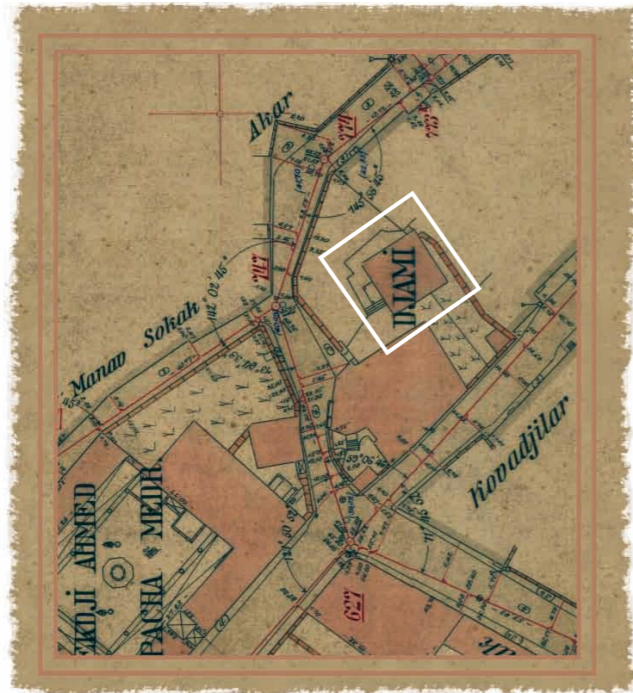
Dış cephede yer yer kirlilikler vardır. Bu kirliliklerin yoğun olduğu kısımlar yıkanmayan, arka ve alt kısımlardır. Bu kısımlardaki kirliliklerin temizliği kontrollü mikro kumlama ile yapılmalı, uygulamayı deneyimli kişiler yapmalı, uygulanacak hava basıncı 1-1.5 atm'yi geçmemelidir.

Restitüsyon Sorunları Ve Önerileri

Hüsrev Kethüda Darülcürre'sine ait görsel belgeler: 1913-1914 Alman Mavisi İstanbul Haritası (Resim 06), 1934 Pervititch, Hususi Sigorta Planı Vefa Haritası çizimleridir (Resim 07). Hüsrev Kethüda Darülcürre'sinin yanındaki Molla Hüsrev Camii'sinin 1942 eski Encümen Arşivi; Asari Atika kayıtlarından darülcürrenin bahsi geçmektedir. Camiye ait encümen arşivi fotoğraflarında Hüsrev Kethüda Darülcürre'sini çevreleyen bahçe giriş kapısı ve bahçe duvarları tespit edilmektedir (Resim 08).

Görsel belgesi bulunmayan Hüsrev Kethüda Darülcürre'sine restitüsyon projesi önerileri için, öncelikli olarak aynı dönemde Mimar Sinan tarafından yapılmış diğer darülcürre örnekleri incelenmiştir. Hüsrev Kethüda Darülcürre'sinin çağdaşı olan diğer Mimar Sinan yapılarının bezeme özellikleri ve yapı elemanları detayları dikkate alınarak restitüsyon projesi çizilmiştir.

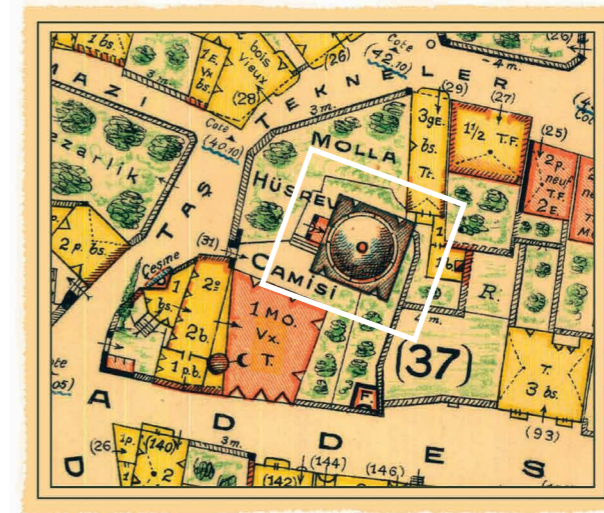
1913-1914 Alman Mavisi İstanbul Haritası,

(Resim 06), 1913-1914 Alman Mavisi İstanbul Haritası, Pafta J7

1934 Pervititch Haritasında yapının çevresini ve parsel sınırlarını göstermektedir. Bu haritalardan hareketle günümüzde komşu parsel tarafından işgal edilen yapının doğu cephesini çevreleyen bahçe duvarı ortaya çıkarılmıştır. Yapının bahçe kotları haritadaki kotları eski haritalara göre belli set aralıkları ile 120cm ve 160cm seviyesinde yükselmiştir. Bahçe kotu giriş yönünde seviyesi düşürülerek özgün kot seviyesi belirlenmiştir. Bahçe seviyesinden dersane giriş sahanlığına devam eden basamaklar haritalardaki plan ölçülerine dayandırılarak çizilmiştir.

Yapının mevcut verilerine dayandırılarak restitüsyonu hazırlanmış olan elemanları; bahçe duvarları, bahçe sınırları, dersane

(Resim 07), 1934 Pervititch, 42 planca importante, Hususi Sigorta Planı Vefa Haritası.

giriş kapısı, döşeme kaplaması, bezemeler, dışlık pencereleridir.

Bahçe duvar örgüsü üzerinde tespit edilen özgün kesme taş duvar dizisi belirlenmiştir. Bahçe içerisinde toprak seviyesi altında kalan lokmalı parmaklıklı pencere

açıklıkları ortaya çıkarılmıştır. Bahçe duvarı harpuştası için aynı dönem kesme taş duvar örnekleri incelenmiştir. Süleymaniye Tabhanesi (Resim 09), bahçe duvarı harpuştası örnek alınarak restitüsyonu çizilmiştir.

Kubbe kurşun örtü kaplaması mevcut örnekler incelenerek restitüsyonu çizilmiştir. Dershanenin mevcut olmayan pencere kapakları ve niş kapakları için; ana giriş kapısının düz künde-kâri tablalı kapı detaylarından hareketle ve Şehzade

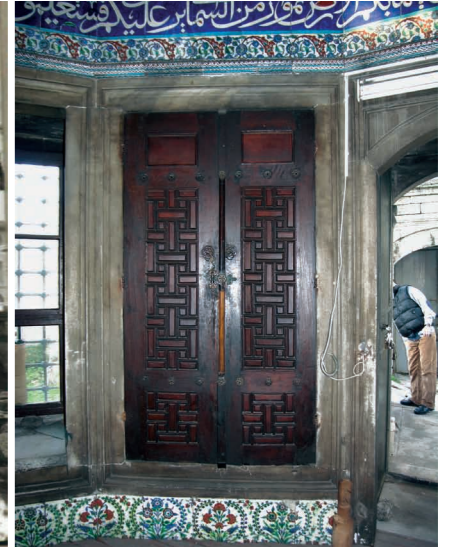
külliyesi; Bosnalı İbrahim Paşa türbesi pencere ve niş kapakları (Resim 10), örnek alınarak restitüsyonları çizildi. Alçı içlik pencereler ise aynı dönem mevcut içlik pencereler, incelenerek çizildi.

(Resim 07), Molla Hüsrev Camii, 1941 Encümen Arşivi

(Resim 08), Molla Hüsrev Camii, 1941 Encümen Arşivi

(Resim 10), Şehzade Külliyesi, Bosnalı İbrahim Paşa Türbesi, 2008 (Analoji çalışması için referans alınan dönem künde-kâri pencere kapağı)

Restorasyon Raporu; Koruma Ve Onarım Önerileri

Restorasyon projesi kararları, rölöve ve restitüsyon projesine kaynak oluşturan yazılı ve görsel belgelerden elde edilen kaynaklar doğrultusunda hazırlanmıştır. Res-

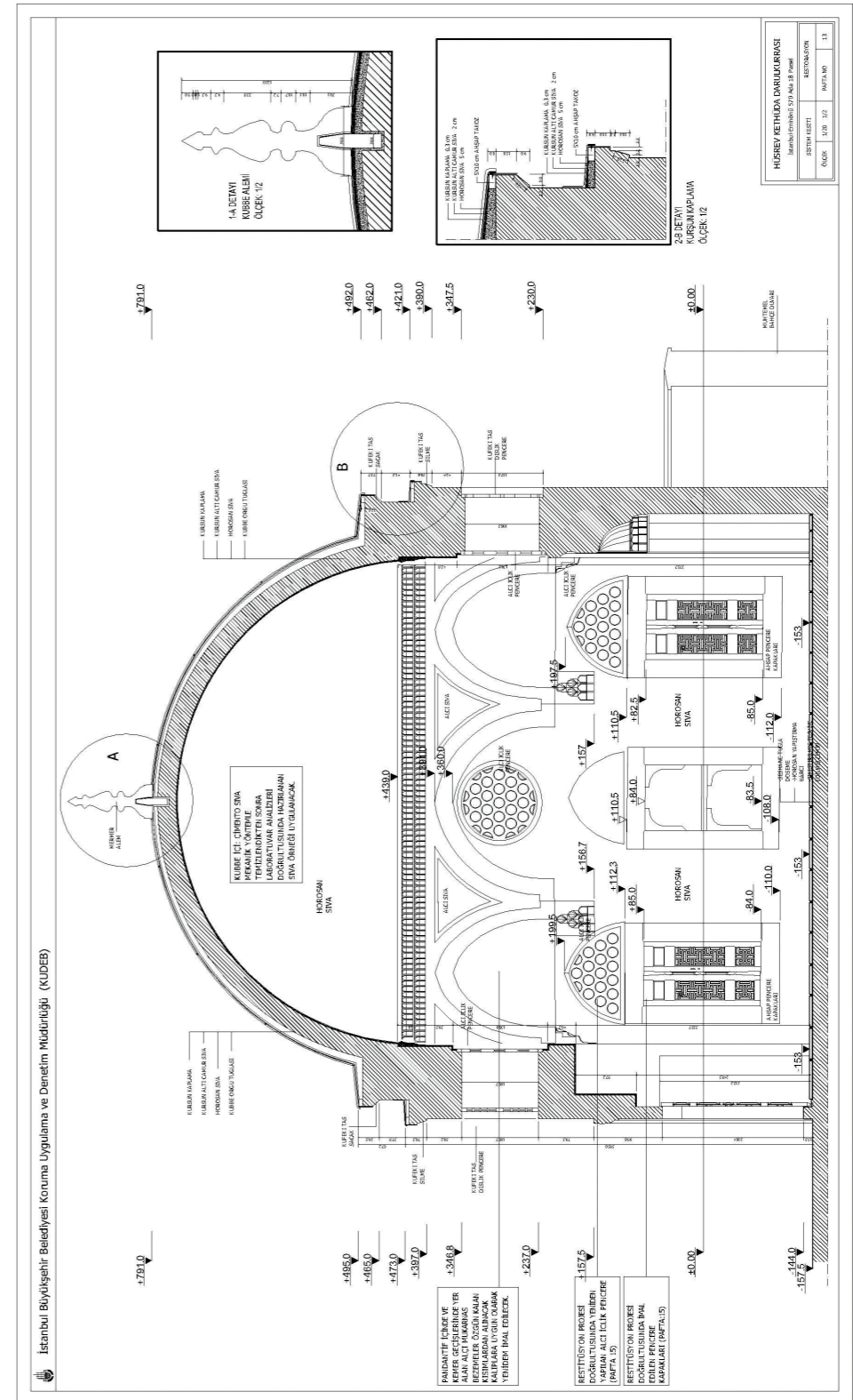
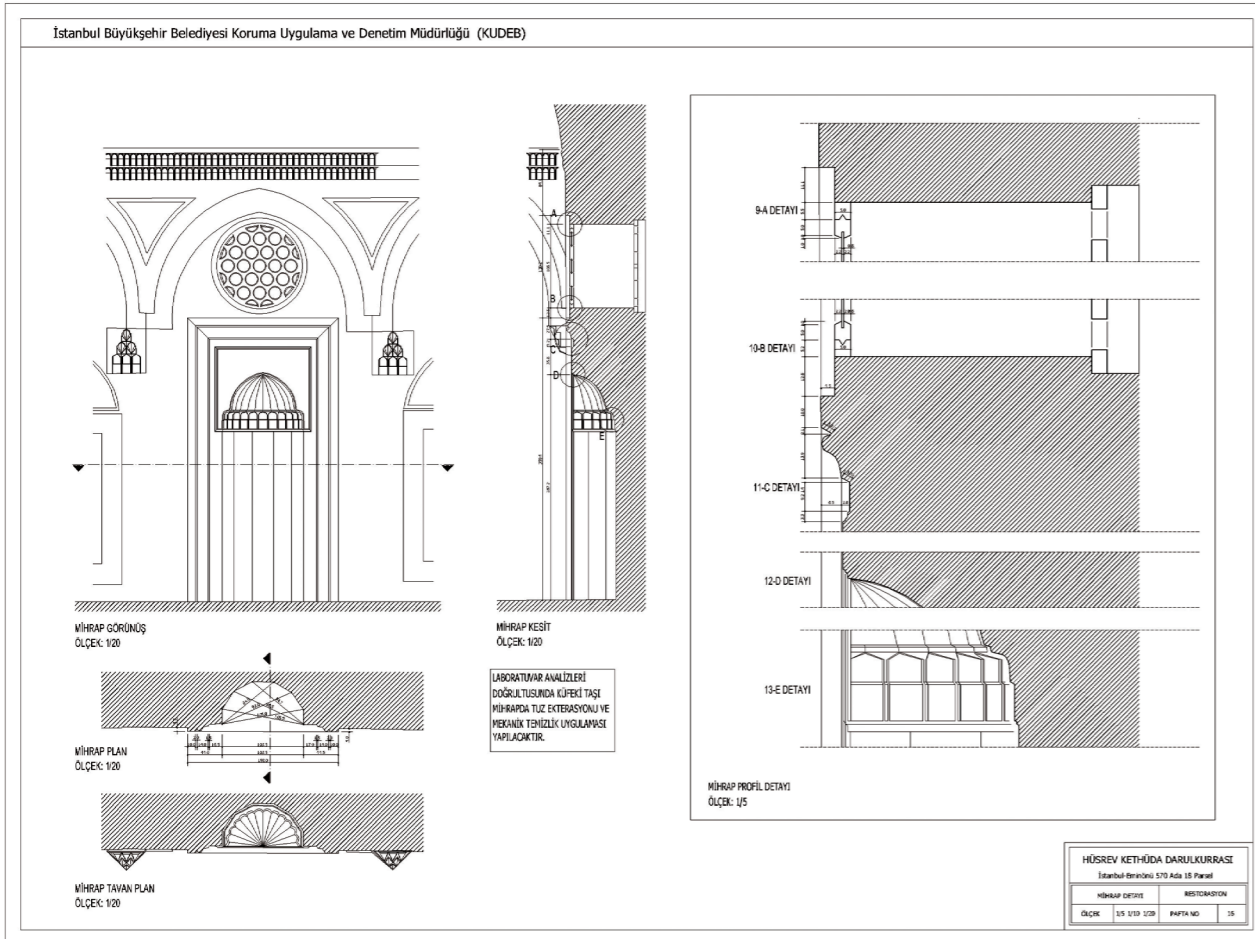
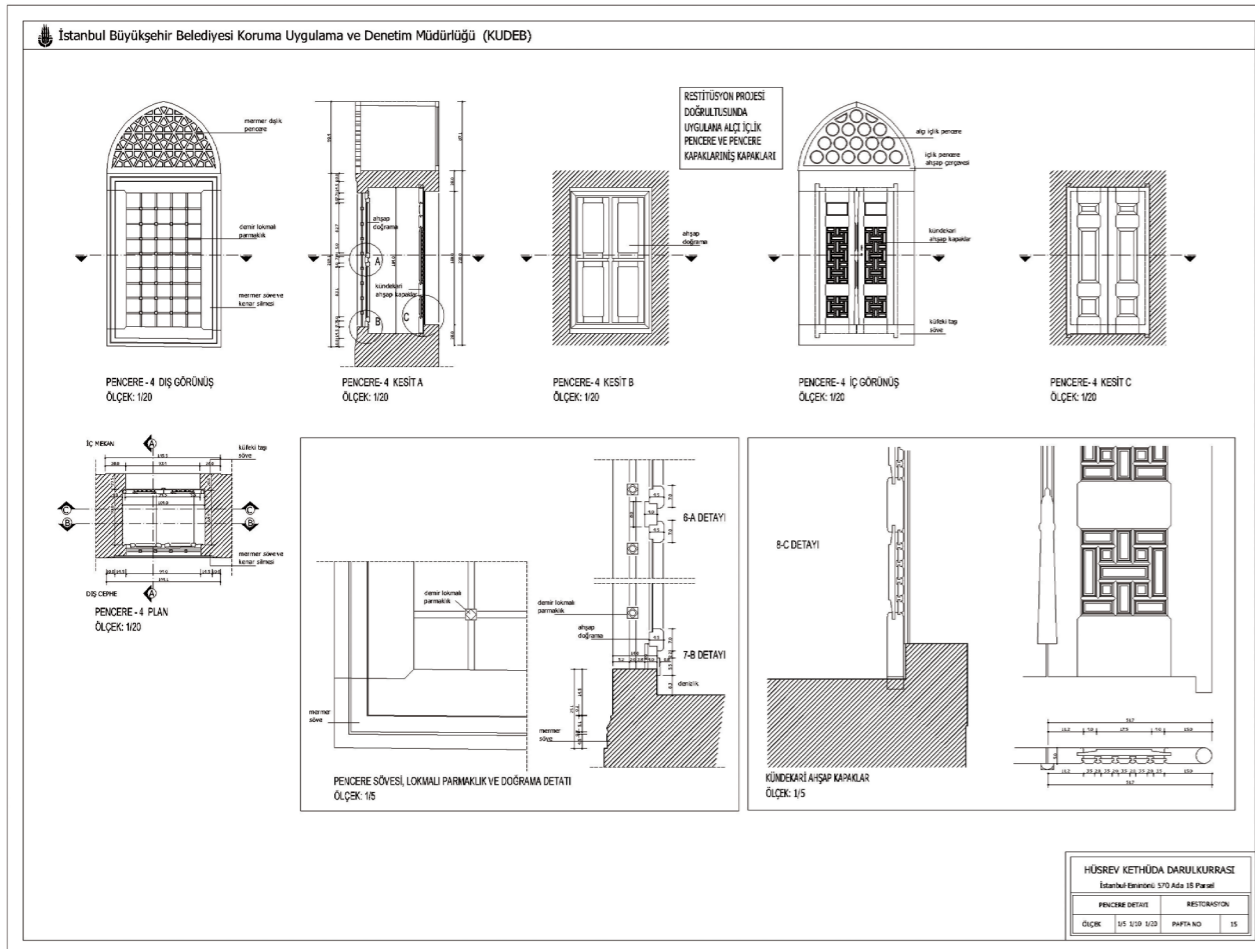
torasyon sonrasında yapı geleneksel el sanatları eğitim mekânı olarak kullanılacaktır. Burada geleneksel taş işçiliği eğitimi teorik ve uygulamalı olarak verilecektir. Bahçede yer

alan sundurma altında uygulamaların yapılması düşünülecektir.

Restorasyon projesi dört ana başlıktan toplanan süreçte uygulanacaktır. Birinci olarak; niteliksiz ek

REFERANSLAR

- Ahunbay Z. , *Mimar Sinan'ın Eğitim Yapıları, Darulkurrallar, Mimarbaşı Koca Sinan Yaşadığı Çağı Ve Eserleri*, Vakıflar Yayınları, İstanbul, 1983.
- Ahunbay Z. , *Tarihi Çevre Koruma Ve Restorasyon*, Yapı Endüstrisi Merkezi Yayınları, İstanbul, 1996.
- Bozkurt N. , *Darulkurra, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, İstanbul, 1993
- Tanman B. , *Darulcurrallar, Düünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 1994.
- Yüksel A.İ. , *Osmanlı Mimarisinde Kanuni Sultan Süleyman Devri*, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 2004.
- Malzeme Analizleri İBB KUDEB Konservasyon Restorasyon ve Malzeme Raporu'ndan alınmıştır. Rapor no 59, tarih 01.09.2008, Rapor no 159, tarih 18.06.2009.